

Tom Glans

Sverges Kommunistiska Ungdomsförbunds organisation 1921 – 1928

Vid sprängningen av det socialdemokratiska partiet 1917 spelade det socialdemokratiska ungdomsförbundet en avgörande roll. Det utgjorde ett starkt fäste för oppositionen mot det socialdemokratiska partiet, och när splittringen var ett faktum lämnade det helt sitt stöd åt det nybildade Sverges Socialdemokratiska Vänsterparti. När detta, år 1921, bytte namn till Sverges Kommunistiska Parti, kallade sig ungdomsförbundet Sverges Kommunistiska Ungdomsförbund (S.K.U.) Samtidigt genomgick förbundet en genomgripande organisatorisk förändring. Syftet med denna uppsats är att studera S.K.U:s nya organisation och det sätt på vilket omorganiseringen skedde.

Det svenska ungdomsförbundet var unikt i det avseendet att det var större än själva partiet. Detta förhållande gav naturligtvis en viss obalans åt organisationen i sin helhet. Situationen blev inte bättre av att den yngre generationen på flera punkter intog en hållning, som kanske inte direkt stod mot partiets, men ändå distanserade sig från den. Politiskt och organisatoriskt var ungdomsförbundet underställt både partiet och den Kommunistiska Ungdomsinternationalen.¹

A. Förhållandet mellan ungdomsförbund – moderparti – Kommunistiska Internationalen Kommunistiska – Ungdomsinternationalen

Under den här aktuella perioden, såg man den kommunistiska världsrörelsen som en centralistiskt uppbyggd organisation med Tredje Internationalen i toppen. Under denna kunde man urskilja två grenar, den ena utgjordes av de olika nationella partierna och den andra av den Kommunistiska Ungdomsinternationalen (K.U.I.), som i sin tur var överordnat de olika ungdomsförbunden. Dessa var dock också underordnade respektive lands parti, vilket kom att medföra problem, eftersom en del partier i ungdomsförbundens ögon avvek från vad som ansågs vara den sanna kommunistiska linjen. representerad av K.U.I. Vilken av dessa instanser som då hade största auktoritet, tycks ha varit en smula oklart, och det skulle kräva mer ingående studier, än vad som här kan göras för att klargöra detta förhållande. Det allmänna intrycket är dock att man fäste störst vikt vid K.U.I:s uttalanden. Denna dubbla lojalitet kom sedan att spela en viss roll vid partisprängningen 1924. Mellan Internationals världskongresser var Exekutivkommittén (E.K.) det i sista hand bestämmande organet.² Eftersom världskongressen inte kunde sammankallas så ofta fick E.K. betydande makt.

Vid förbundskongressen 1919 hade de svenska kommunisterna beslutat att ansluta sig till Tredje Internationalen. För ungdomsförbundets del betydde detta att man fick ta ställning till Ungdomsinternationalen och dess program, vilket gjordes på distriktskonferenser och klubbmöten under 1920. Resultatet blev ett accepterande. Med den stränga disciplin som rådde, innebar detta, att de som förkastade K.U.I:s program och riktlinjer inte längre fick tillhöra organisationen. Vidare gjordes följande uttalande på förbundskongressen 1921: ”Kommunistiska Ungdomsförbundet såsom tillhörande K.U.I. och därmed Kommunistiska

¹ Kommunistiska Ungdomsinternationalen bildades på Kominterns världskongress 1921. Skapandet av en ungdomsinternationäl får ses som ett led i strävandena att skapa en organisatoriskt fast världskommunistisk rörelse.

² Protokoll fört vid Kommunistiska Ungdomsförbundets nionde kongress 26-30 juni 1923. (K-P) Stockholm 1923 sid. 100.

Internationalen (K.I.) erkänner sin samhörighet med Sverges Kommunistiska Parti (S.K.P.) och ansluter sig helt till dess program och politik.”³

Av de ovan relaterade beroendeförhållandena följer att *varje* beslut av någorlunda stor omfattning i ungdomsförbundet hade sin upprinnelse i någon internationell kongress, vare sig det kom direkt från K.U.I. eller via S.K.P. från K.I.

Förhållandet mellan ungdomsförbund och parti reglerades definitivt på världskongresserna 1921. Det bestämdes att ungdomsförbunden skulle få en annan uppgift än vad de dittills i stor utsträckning hade haft. De fick inte längre driva någon särskild politik eller ge några paroller i politiska frågor. Huvudvikten i verksamheten skulle ligga på de s. k. ungdomsuppgifterna. Ungdomsförbunden fick ”den ärorika uppgiften att samla och utbilda det folk som skulle utgöra kärntruppen i den kommunistiska armén”.⁴ På det organisatoriska planet behöll förbunden sin självständighet. Nu innebar inte detta, sade man, att förbunden skulle bli någon sorts opolitiska organisationer: ”Ungdomsförbunden ha icke blott rätt utan även plikt och skyldighet att behandla alla förekommande principiella, taktiska och politiska spørsmål, taga ställning till dem, samt sedan verka för sina beslut inom respektive partier”.⁵ S.K.U:s centralstyrelse (C.S.) beskrev förhållandet på följande sätt: ”Ungdomsförbundet behåller sin oberoende ställning, helt och fullt, men knytes därjämte allt starkare till partiet genom ömsesidiga tillmötesgåenden, baserade, ej på småaktighet och tvång, utan på solidaritet och fri vilja”.⁶ För att förhindra eventuella schismer förespråkade man utbyte av representanter i olika instanser. De kommunistiska partierna hade också vissa skyldigheter gentemot ungdomsorganisationerna: de skulle moraliskt och materiellt understödja dessa.

Avsikten med att inskränka ungdomsförbundets befogenheter var i huvudsak den, att man ville göra en enda metodiskt arbetande organisation av förbund och parti, med en noggrann specialisering på respektive område. Man ville alltså förhindra uppkomsten av offentliga meningsskiljaktigheter inom de nationella rörelserna, som skulle kunna inverka negativt på deras dragningskraft på proletariatet och på deras effektivitet. För ungdomsförbundet innebar detta i praktiken att det uppgav sin politiska självständighet, det kunde aldrig föra någon egen linje. En sådan passus som ”verka för sina beslut inom respektive partier” är ju ganska vag och lämnar inte utrymme åt någon som helst beslutanderätt. Ungdomsförbundet hade således inga möjligheter att aktivt ingripa i det politiska skeendet på det sätt, som det hade gjort t.ex. före 1917. Det blev i stället plantskola för den nya generationen kommunister, vilket dock inte förhindrade, att det utgjorde den radikalaste delen inom den svenska arbetarrörelsen.

B. S.K.U:s uppbyggnad

1921 hade förbundet en svag organisation, vilket man var ganska väl medveten om. Sålunda skrev man i Stormklockan, förbundets huvudorgan, att Sverges vänstersocialistiska parti (inberäknat ungdomsförbundet) inte är ”den magnet, som i Sverige drar till sig alla revolutionära hjärtan”. Man menade att förklaringen till detta var oenigheten inom partiet. Teserna och de 21 punkterna (från världskongressen 1920) hade man antagit principiellt och ”kommit så långt att man försvarar dem, men högre vill man ej”. En bidragande orsak till detta såg man i partiets heterogenitet: ”Partiet måste i sin aktion tillfredsställa alla de brokiga elementen inom detsamma: småborgarna, humanisterna, pacifisterna, opportunisterna och

³ Protokoll fört vid Socialdemokratiska Ungdomsförbundets 8. Kongress och Sverges Kommunistiska Ungdomsförbunds Konstituerande Kongress i Folkets Hus A-sal Stockholm 14-15 maj 1921. Stockholm 1921 sid. 36.

⁴ Stormklockan (S-K) 1921 nr. 41, sid. 3.

⁵ K-P 1923 sid 99.

⁶ S-K 1921 nr 15, sid. 2.

även i viss mån proletärerna. Resultatet tvekan, osäkerhet och verkningslösa paroller och aktioner.”⁷

Det var i detta läge, som man stramade åt organisationen och utformade fastare uppbyggnadsprinciper. De samverkande orsakerna till detta kan spåras efter en linje, som har sitt ursprung vid kongressen 1919. Där hade den marxist-leninistiska linjen segrat, inspirerad av den ryska revolutionen, och partiet hade anslutit sig till Komintern. På dess kongresser hade man beslutat att partierna måste ha en viss organisationsstruktur, vilken svenskarna var tvungna att genomföra, om de ville fortsätta att vara anslutna till Komintern. Dennas högsta instans var världskongressen. Den internationella kongressen valde en Exekutivkommitté inom den Kommunistiska Internationalen, vilken var K.I:s högsta instans mellan världskongressens sessioner. E.K. gav de anslutna partierna och organisationerna instruktioner, vilka hade laga kraft och den hade rätt att tillämpa uteslutning av partier och individer, som bröt mot förordningarna.⁸

Ungdomsförbundets vändning till massrörelse medförde förändrade uppgifter, vilket måste mötas med en förändring i uppbyggnaden. En del specifikt svenska förhållanden gjorde också att en omorganisering av partiets och ungdomsförbundets uppbyggnad föreföll gynnsam. Det fanns ett utbrett missnöje med den egna organisationen, vilket bl. a. den ovan refererade artikeln visar. Man saknade en organisation, som kunde ge praktiska resultat. Dessutom hade ”Vennerströmmarna”, de ivrigaste förespråkarna för ”demokratisk ordning” i organisationerna, rensats ut, vilket måste anses ha underlättat genomförandet av beslutet om demokratisk centralism.

Förbundets svaghet torde delvis ha berott på den politiska oenighet som rådde inom den svenska kommunismen, men viktiga orsaker står också att finna i dess lösa organisationsstruktur. Man hade inte den kontakt med folket på arbetsplatserna, som var nödvändigt för att rörelsen skulle vara effektiv. Förbindelserna mellan förbundets olika nivåer var bristfälliga. Vidare var behovet av en striktare samordning av de olika distriktens verksamheter påtaglig. Gjordes då denna omorganisation på ett fruktbart sätt?

Vid kongressen 1921 beslöt man i enlighet med Internationalens beslut och det faktum att moderpartiet nu hette Sverges Kommunistiska Parti att byta namn, från Socialdemokratiska Ungdomsförbundet till Sverges Kommunistiska Ungdomsförbund. Någon debatt om detta förekom inte på den konstituerande kongressen, eftersom frågan om namnbyte varit på omröstning i klubbarna, och en överväldigande majoritet uttalat sig till fördel för detsamma.

Några allvarigare försök att genomföra en fastare organisation gjordes emellertid inte på den ovannämnda kongressen. I Stomklockan hade man visserligen rekommenderat en indelning i ”kommunistiska arbetslag”, med samma utseende och funktioner, som senare cellerna skulle komma att få, men det som fick organisationsarbetet att skjuta fart synes ha varit Ungdomsinternationalens kongress på sommaren samma år. Här behandlades nämligen de nationella förbundens uppbyggnad, och man betraktade denna fråga som varande av stor vikt. Här definierades också ungdomsförbundets ställning till partierna: de skulle vara underordnade partiernas politiska linje. Ungdomsförbunden skulle få en annan karaktär och andra uppgifter än de strängt partimässiga. Detta användes också som en förklaring till den omorganisation, som skulle komma: ”Förändringarna i våra förbunds verksamhetskaraktär under den kommande perioden, övergången till massrörelse och de ur denna situation framkomna nya uppgifterna kan inte genomföras samtidigt som man bibehåller de gamla organisations-

⁷ S-K 1921 nr 4, sid. 3.

⁸ [Kominterns första kongress](#). *Manifest och beslut*. Stockholm 1919. [Kominterns andra kongress](#). *Manifest och beslut*. Stockholm 1920.

principerna och organisationsformerna. Dessa måste i stället omändras i enlighet med de nya kraven.”⁹

Hur var då det gamla förbundet uppbyggt och vari bestod det nya? Den lägsta enheten hade tidigare varit *klubben*, vars ändamål var ”att i enlighet med förbundets program organisera platsens arbetare ungdom till skolning och kamp för kommunismen”. Anslutning av medlemmar skedde också via klubben. Där sådan inte fanns tillgänglig kunde anslutning ske via distriktet. Nästa enhet var *agitationshärden* eller *kretsen*. ”Större distrikt med många klubbar skall uppdelas i kretsar eller agitationshärder, som inom ett begränsat område handhåva agitationen och i övrigt bistår distriktstyrelsen med erforderliga upplysningar och råd.” Därefter kom *distriktet*. ”Klubbarna skall där så ske kan sammansluta sig i distrikt, vilket ej får omfatta mindre område än ett län”. Över *distriktstyrelsen* (D.S.) var *centralstyrelsen* (C.S.), som ”är förbundets verkställande myndighet och handhar ledningen av förbundets olika verksamhetsgrenar, samt är, då kongressen icke är samlad, förbundets högsta beslutande myndighet. C.S. är inför kongressen ansvarig för alla sina beslut”.¹⁰ I praktiken blev det dock C.S:s *Verkställande Utskott* (V.U.) som kom att forma förbundets politik. Varje enhet leddes alltså av en styrelse, t. ex. klubb – klubbstyrelse, krets – kretsstyrelse. Dessutom kunde man inom de olika enheterna välja kommittéer för olika verksamhetsområden, och dessa var underordnade styrelserna.

De viktigaste förändringarna i ungdomsförbundets organisationssätt, som debatterades under sista halvåret 1921, under 1922 och som slutligen fastställdes vid förbundets kongress 1923, var följande:

- 1) man skulle inte längre ha klubben, vilken varit en sammanslutning av uteslutande geografisk karaktär, som lägsta enhet, och
- 2) vikten av hård disciplin betonades ytterligare.

I stället för klubben infördes som grundorganisation *driftcellen*, vilken skulle förena förbundsmedlemmar på platsen för deras arbete (fabriker, skolor, verkstäder, etc). Det var menat att den skulle ge en bättre förbindelse med de breda massorna, man skulle gå ut till arbetarna, där de fanns och inte vänta på att de självmant skulle komma till klubbarna. Cellerna skulle i sin tur sammanfattas i klubben. Dessutom skulle man också ha byceller och bostadsceller som, vilket framgår av namnen, hade bostadsorten till utgångspunkt. Dessa var dock av mindre betydelse. De problem, som cellorganisationen kom att medföra, behandlas utförligare i nästa kapitel.

För att göra det ganska tungrodda arbetet mellan klubbnivån och distriktsnivån smidigare, betonade man ytterligare vikten av indelning i kretsar, och utformade fastare verksamhetsuppgifter för dessa. De skulle dels ha en administrativ uppgift: föra statistik över cellernas arbete, samt en gång i kvartalet lämna avskrift av denna till distriktstyrelsen, och dels en agitatorisk: påskynda bildandet av celler.¹¹ Dessutom skulle kretsen stödja och utvidga de svagare klubbarna, för att därigenom undanröja framför allt faran för isolering och upplösning av nybildade klubbar. I praktiken fick denna betoning av kretsindelningen inte enbart positiva resultat, vilket den debatt tyder på, som fördes bl. a. i Stormklockan. Kretsmötena med valda ombud hade ibland en viss tendens att bli till små distrikt, som ville handha ledningen inom sitt område. Detta, menade man, ”splittrar den enhetliga ledningen av distriktet, minskar distriktstyrelsens känning med klubbarna, decentraliserar arbetet”.¹²

⁹ S-K 1922 nr. 2, sid. 6.

¹⁰ K-P 1921 ss 86-91.

¹¹ K-P 1923 sid. 44.

¹² S-K 1922 nr. 8, sid. 7.

En ytterligare nyhet var att man, som ett led i den ökade agitationen inom armén, strävade efter att bilda soldatråd och manskapsklubbar. Någon större omfattning synes dock inte dessa ha fått.

”För att erhålla en god verksam ledning, för att genomtränga och fördjupa de enskilda frågorna inom ungdomsrörelsen”, uppdelade man styrelserna och kommittéerna på de högre planen i flera olika specialområden, t. ex. sekretariat, redaktion, presspropaganda, organisation och facklig kamp.¹³

Den kanske mest betydelsefulla förändringen för den omedelbara händelseutvecklingen skedde emellertid på det disciplinära planet. Vid kongressen 1923 beslöt man att genomföra en sträng kommunistisk disciplin för alla sina medlemmar. Med detta följde en ökad centralisering, vilket kom att röna visst motstånd från en del håll inom förbundet. Som helhet kom emellertid ungdomsförbundet att inta en positiv hållning till den ökade centraliseringen, inte minst på det internationella planet, där det kom att stå i motsättning till partiet.

De nya disciplinära reglerna, vid vilkas erkännande lades stor vikt, utformades noggrant enligt den demokratiska centralismens principer: a) ”Val av styrelser, såväl lägre som högre, sker på medlemsmöten, kretsmöten och distriktskonferenser, samt förbunds-kongresser. b) De valda styrelserna avger periodisk verksamhets- och räkenskapsrapport. c) Bindande erkännande från de lägres sida av högre instansers beslut, strikt genomförande av dessa och sträng förbunds-disciplin. d) Alla frågor rörande förbundsarbetet, liksom också partifrågor, diskuteras uttömmande av medlemmarna ända tills beslut fattas. Därefter måste detsamma obetingat genomföras, även om en del av medlemmarna eller lokala organisationer icke är eniga därom.”¹⁴ Tilläggas kan att denna disciplin även gällde internationellt, i förhållandet till Komintern.

Den tidigare nämnda partisprängningen 1921, betydde inte att de svenska kommunisterna gjort sig av med alla teoretiska motsättningar. Den nya organisatoriska formen gjorde att de motsättningar som fanns, så gott som automatiskt

C. Cellorganisationen

Jag ska här gå närmare in på den viktigaste förändringen i själva uppbyggnaden – omorganiseringen med celler som basenhet – och se litet på hur denna genomfördes i praktiken. Först dock en utförligare beskrivning av cellen än vad som tidigare givits.

Cellen på arbetsplatsen (i det följande kommer endast driftcellen att behandlas) var en organisation av alla unga kommunister vid samma arbetsplats och anslöts som sådan till den lokala organisationen. Driftcellens uppgift var, att i enlighet med förbundets program, stadgar och organisatoriska riktlinjer, vid alla tillfällen tillvarataga ungdomens ekonomiska intressen, samt att samla ungdomen till kamp och skolning för kommunismen.¹⁵ Cellerna skulle alltså även ha en viss bildningsverksamhet, och man kan säga, att de i möjligaste mån skulle spegla alla rörelsens olika verksamhetsområden. Klubbarna hade ju tidigare utgjort förbundets grundorganisation och från klubben på varje plats, där det fanns en eller flera större arbetsplatser, skulle nu celler organiseras, och detta först i de viktigaste industrierna där det fanns minst fem medlemmar. Ledaren av cellen skulle stå i ständig förbindelse med klubben eller centralkommitténs celledare. Celledarna från alla arbetsplatser sammanträdde minst en gång i veckan och avgav varje månad till klubbstyrelsen skriftlig rapport över sitt arbete. Klubbens

¹³ S-K 1922 nr. 3, sid. 6.

¹⁴ På fast grund. (Resolutioner från 1926 års kongress.) Stockholm 1926, sid. 39.

¹⁵ K-P 1923 sid. 52.

celledare avgav minst en gång i kvartalet rapport till D.S. och C.S. över cellarbetet på platsen.¹⁶ En celltidning skulle man om möjligt också ha.

Efter Internationalens andra kongress 1921, började man så smått att diskutera cellfrågan inom klubbarna, och på hösten samma år utsände V.U. till såväl klubb- som distriktsstyrelser vägledning för genomförandet av de nya organisationsbesluten. Inom förbundet var man i stort sett enig om att anta den nya organisationsformen, man ansåg att det var ett viktigt steg framåt. Något påtagligt spår i uppbyggnaden gav dock inte denna satsning. När så frågan för första gången på riktigt allvar togs upp, på förbundskongressen 1923, förekom det inte någon principdebatt i egentlig mening, de invändningar som gjordes rörde sig i huvudsak kring namnet cell – några menade att grupp skulle vara ett mera passande namn. Man betonade att det inte var fråga om en upplösning av klubbarna, dessa skulle kvarstå som övergripande organ på det geografiska planet, utan ett försök att få fast förankring på arbetsplatserna. När man utmålade de stora fördelar som nåtts med cellorganisationen i Ryssland, och använde detta argument för att genomföra densamma i Sverige, höjdes dock en varningens röst från en av kongressdeltagarna: Man kommer i praktiken att möta stora hinder i genomförandet av dessa arbetsceller. Sverige kan i detta fall inte jämföras med Ryssland. En annan deltagare förutspådde att driftcellsidéns genomförande inte skulle innebära någon skillnad i det egentliga arbetet. Det agiterades redan på arbetsplatserna. Vidare ansåg några att tidpunkten ännu inte var inne att organisera driftcellen. Åsikten, att de som nu går emot C.S:s förslag till indelning i celler är rädda för arbetsköparna, framfördes också. C.S. fastslog att organisationen skulle anpassas efter våra förhållanden och att arbetet skulle genomföras mycket försiktigt. Eventuella svårigheter kunde endast övervinnas i det praktiska arbetet.¹⁷

Från denna kongress gick man med den fasta förutsättningen att det nu verkligen skulle hända något på cellplanet. Sålunda skrev man i Stormklockan att klubbstyrelserna hade skyldighet att på första styrelsemöte ta upp frågan om celler till behandling, samt därefter dryfta den tillsammans med kamraterna på de arbetsplatser där de största utsikterna fanns att genomföra den nya organisationen. En kraftig satsning gjordes inte minst i Stormklockan, som innehöll en mängd artiklar om celler. Förmaningsorden var många, t. ex. betonades det att omorganisationen måste ske med en viss försiktighet och att man måste anpassa cellorganisationen på ett riktigt sätt. Vidare sades det ”arbetet får ej ske brådstörtat, på order och ej heller schematiskt”.¹⁸

Man utformade noggranna instruktioner, som skulle användas av kretsstyrelserna för upp- rättandet av celler. Man hade ”temamånader” då förbundets hela arbete koncentrerades på att grunda driftceller. Trots detta blev inte resultatet vad man tänkt sig. Under 1924 fanns ett fåtal fungerande celler, t. ex. i Norrköping, Eskilstuna, Sandviken, Stockholm och ytterligare några var under bildande.¹⁹ En viss framgång kunde märkas, men på det hela taget var det ganska dåligt ställt med omorganisationen. 1925 var läget så, att de celler som fanns mestadels förde en mycket episodisk och tillfällig existens. De behärskade inte förbundslivet och utgjorde ofta endast en liten del av förbundet. Många gånger var själva deras tillvaro ett kuriosum.²⁰ Kongressdebatten 1926 inleddes med att man konstaterade att den gångna verksamhetsperioden inte hade givit önskvärt resultat i reorganisationsfrågan. Bl. a. visade det sig att man på vissa ställen bildat gemensamma parti- och ungdomsceller, vilket inte fick förekomma. 1928 konstaterades det att det fortfarande endast fanns ett fåtal verkligt arbetande driftceller.²¹

¹⁶ *Ibid* sid. 47.

¹⁷ *Ibid* ss 36-37.

¹⁸ *S-K* 1923 nr. 4, sid. 3.

¹⁹ *S-K* 1924 nr 13, sid. 1.

²⁰ *S-K* 1925 nr. 20, sid. 3.

²¹ *K-P* 1928 sid. 36.

Vad berodde då detta dåliga resultat på? Organisatorisk konservatism, sade man inom förbundet.²² Kunde denna upphävas skulle stora resultat nås. Vidare anförde man vissa objektiva förhållanden som hade hämmande inverkan på reorganisationen. Exempelvis var det på vissa platser i avtal förbjudet att bedriva politisk propaganda på arbetsplatsen, vilket avsevärt försvårade organisationsarbetet, eftersom arbetarna ofta, särskilt i de större städerna, skiljdes åt efter arbetstidens slut. Långa avstånd mellan medlemmar och dåliga kommunikationer var andra negativt verkande faktorer.²³

Den tidigare påpekade starka betoningen av demokratisk centralism, utan dess organiska grund, samhällsanalysen, fick givetvis konsekvenser även utöver det rent partiteoretiska planet. Ett land som Sverige rymmer olika, såväl geografiska som befolkningsmässiga förutsättningar inom sina gränser, och att organisera en driftcell i Stockholm innebär inte samma sak som att göra det i Jämtland. Alla klubbar i Sverige blev ju genom majoritetsbeslut skyldiga att bilda celler, vilket innebar, att även platser, som var direkt olämpliga för detta, kanske både ur befolkningsmässig och geografisk synpunkt, måste genomföra omorganisationen. Sålunda var omorganiseringen svår att genomföra på mindre orter. Detta visade t. ex. erfarenheterna från arbetet kring Boden där industri saknades. Vid uppdelningen i celler kom alltför få medlemmar i varje cell. I Jämtland hade arbetet försvårats av de långa avstånden och de dåliga förbindelserna. Ibland kunde det vara ända upp till 2 mil mellan medlemmarna.²⁴

Bildandet av celler stötte också på andra svårigheter. På en del platser blev man trakasserad, den som satte sig i spetsen för en cell avskedades genast.

Folk var ofta ovilliga att hyra ut lokaler till kommunister, och även om man gjorde det så var hyran hög. På arbetsplatsen hade arbetarna svårt att kommunicera med varandra, eftersom övervakningen var stark.²⁵ En annan faktor, som torde ha inverkat negativt, eller åtminstone försenande på reorganiseringsarbetet, var de inre partistridigheter som ägde rum, och som resulterade i uppgörelsen med "Höglundarna" 1924.

D. S.K.U:s medlemsantal och fördelningen av detta

S.K.U. var en arbetarorganisation och sökte huvudsakligen sina medlemmar arbetarnas led, men även lantbrukare och småbrukare blev föremål för intresse medan intellektuella betraktades med en viss skepsis.²⁶ Ungdomsförbundet var en massrörelse och strävade efter att få så många medlemmar som möjligt. Några direkta restriktioner gällande medlemskap förutom åldersbestämmelser förekom således inte. Var och en som erkände förbundets program kunde bli medlem. Av förståeliga skäl, medförde åldersbestämmelserna problem. Ungdomsförbundet ville inte mista medlemmar, som kanske genom att de varit med några år fått en viss rutin, även om dessa inte kunde räknas som ungdomar längre. Partiet var mån om att uppta dessa krafter och betonade förbundets karaktär av plantskola. 1921 beslöt man, att klubbmedlem, som fyllt 23 år, och som minst ett år tillhört förbundet, borde ansluta sig till S.K.P. 1923 blev man skyldig att ansluta sig till S.K.P. vid denna ålder. Det bestämdes också att till funktionärer i S.K.U. och medlemmar av C.S. och D.S. kunde endast väljas personer, som var anslutna till S.K.P.²⁷ Det synes emellertid som om bestämmelsen om 23 årsgränsen inte följdes särskilt noggrant, åtminstone inte när det gällde kongressombuden. Den statistik

²² S-K 1924 nr. 10, sid. 7.

²³ K-P 1926 sid. 36.

²⁴ Ibid sid. 35.

²⁵ S-K 1924 nr 49, sid. 2.

²⁶ S-K 1921 nr. 26, sid. 6.

²⁷ K-P 1921 sid. 88.

över dessas åldrar, som varit tillgänglig (1928), ger vid handen att över 40 % av ombuden var över 23 år. Enligt samma källa hade mer än 75 % varit medlemmar över 1 år.²⁸

Tabell 1 ger en förteckning över det ungefärliga medlemsantalet i S.K.U. för tiden 1921-28.

Tabell 1. Uppgivet medlemsantal* för S.K.U. 1921-28

År	Medlemmar	Källa
1921	20000	Stormklockan, 1921, Nr. 46, sid 3.
-22	20000	Stormklockan, 1922, Nr. 15, sid 5.
-23	20000	Kongressprotokoll, 1923, sid 4.
-24	21000	Stormklockan, 1924, Nr. 48, sid 1.
-25	uppgift saknas	
-26	19000	Stormklockan, 1926, Nr. 17, sid 1.
-27	uppgift saknas	
-28	22000	Kongressprotokoll, 1928, sid 11.

De mera exakta siffrorna för 1921 innehåller också distriktsfördelningen av medlemmarna. Härigenom kan man bilda sig en uppfattning om var i landet S.K.U. hade sina starkaste, respektive svagaste fästen. För jämförelsens skull har det antal röster som kommunisterna fick vid 1921 års riksdagsmannaval till andra kammaren medtagits. Siffrorna innefattar även ”Vännerströmmarnas” röster (se tabell 2)

Tabell 2. Fördelningen av SKU:s medlemmar 1921 per distrikt, jämfört med SKP:s röstetal i riksdagsvalet 1921. Distrikten ordnade efter SKU:s medlemsantal.

	Medl. i SKU-distri.	Dist. i % av riket	SKP:s röstetal i distr.	Distr. andel av samtl. SKP-röster	Andelen SKP-röster i kretsen	Vänstersoc. röster i kretsen
Västernorrland varav:	2800	14	5589	6,9	7,7	14070
Medelpad	1600					
Ångermanland	1200					
Värmland	2450	12	9817	12,1	12,4	-
Stockholms distrikt varav:	1650	9				
Stockholms stad			9350	11,5	6,4	863
Stockholms län			4358	5,4	6,5	-
Västgöta-Dals varav:		8				
Göteborgs stad	1600		3099	3,8	4,7	-
Skaraborg			1565	1,9	2,4	1327
Älvsborgs södra			-	-	-	1044
Älvsborgs norra			956	1,2	2,0	-
Gävleborg varav:	1550	8	6928	8,5	8,6	8595
Hälsingland	1100					
Gästrikland	450					
Dalarna/Kopparberg	1400	7	8182	10,1	10,9	3548
Jönköpings län	1300	7	-	-	-	4796
Östergötland	1000	5	3993	4,9	4,1	-
Norrbottn	900	5	7958	9,8	21,1	6314

²⁸ K-P 1928 sid. 28.

* I det studerade materialet föreligger exakta medlemssiffror endast från år 1921 (verksamhetsberättelsen anger 19650). Uppgifterna från övriga år är baserade på uttalanden som har gjorts i kongressprotokoll och *Stormklockan*, om hållet eller ökat medlemsantal, eller om hur många individer som S.K.U. representerar.

Västmanland	700	4	4678	5,7	9,2	610
Örebro län	650	3	3695	4,5	6,2	-
Halland	600	3	-	-	-	-
Kalmar län	600	3	2165	2,7	3,5	1742
Kronoberg	550	3	-	-	-	1806
Skåne varav:	450	2				
Fyrstadskretsen			741	0,9	1,1	-
Malmöhus			729	0,9	0,8	-
Kristianstad			-	-	-	1277
Sörmland	400	2	2138	2,6	3,8	-
Uppland	400	2	1513	1,9	3,5	1597
Blekinge	300	1	-	-	-	987
Jämtland	200	1	3161	3,9	8,5	2708
Västerbotten	100	1/2	-	-	-	4002
Bohuslän	50	1/2	699	0,9	1,3	-
Summa:	19650	100	81313	100	-	55286

Ombudsförteckningen kan med fördel användas till att studera trenden inom varje distrikt eftersom även distriktsfördelningen av ombuden finns med och denna sträcker sig framåt i tiden. Här nedan följer en uppställning av ombudsförteckningen för kongresserna, från 1921 t. o. m. 1928. Distrikten är rangordnade på grundval av 1921 års siffror. De plustecken som förekommer markerar icke godkända ombud. 1921 t. ex. fanns det med fullmakter 190 ombud + 5 st. ej godkända. Att några ombud inte godkändes berodde i de flesta fall på att deras klubbar inte fullgjort sina ekonomiska skyldigheter gentemot förbundet. De har medtagits därför att de trots detta representerar medlemmar i samma utsträckning som de godkända. Klubbarna fick sända ett ombud för varje påbörjat 20-tal medlemmar.²⁹ (se tabell 3)

Tabell 3. Ombud på SKU-kongresserna 1921-1928 fördelade på distrikt.³⁰

Distrikt	1921	1923	1926	1928
Stockholms	27	21	31	24
Värmlands	19	14	19	15
Västgöta-Dals	17	13	9	13
Norrbottnens	16	8	16	10
Medelpads	11	15	9	11
Ångermanlands	11	8	7	4
Jönköpings	9	9	13	10
Östergötlands	9	7	8	8
Södermanlands	9	5	4	3
Västmanlands	7	6	7	6
Kalmar läns	6	2	7	7
Skånes	6	4	4	2
Hallands	6	5	2	2
Dalarnas	4	5	8	6
Kronobergs	4	5	8	11
Gästriklands	4	4	3	3
Hälsinglands	4	3	7	4
Upplands	4	2	3	3
Blekinge	3	1	2	-

²⁹ Ombudsförteckning återfinnes i början av varje kongressprotokoll.

³⁰ Källor: S.O.S. 1921. berättelsen 1921.

Örebro läns	2	6	5	7
Bohusläns	2	-	-	-
Jämtlands	-	1	4	-
Summa	181	144	176	149
med fullmakter	190+5	151+2	176	152

Att Stockholms distrikt ligger i topp på denna lista har säkert rent praktiska orsaker: kongresserna hölls i Stockholm. Några anmärkningsvärda förändringar inom distrikten eller i deras förhållande till varandra tycks inte ha ägt rum. Minskningen av antalet ombud 1923 var allmän, men motsvaras inte av en nedgång i det uppgivna medlemsantalet. Om man jämför ombudsförteckningen med distriktsfördelningen av medlemmarna finner man att rangordningen i stora drag är den samma.

I den statistik över kongressdeltagarna som finns (1928), förekommer också uppgifter om deras fackliga organisering. De tre i särklass starkast representerade förbunden var: Metallarbetarindustriförbundet, Pappersarbetarförbundet och Sågverksarbetarförbundet.³¹ Givetvis går det inte att dra några säkra slutsatser om medlemmarna av dessa siffror, dels kan man inte utan vidare generalisera från kongressombuden till medlemmarna, och dels är uppgifterna bara från ett år. P. g. a. den särställning som dessa tre fackförbund intar, förefaller det dock inte helt orealistiskt att anta, att en ganska stor del av medlemsantalet kommer från de yrken som omslutes av dessa tre förbund.

En kort summering av detta kapitel: under perioden 1921-28, var medlemsantalet i genomsnitt omkring 20000, förbundets starkaste områden fanns i västra Svealand och Stockholms distrikt, distrikten förhöll sig relativt konstanta beträffande medlemsantalet och det inbördes läget, och många medlemmar kom säkerligen från metall-, pappers- och sågverksindustrin.

E. Förbundets ledning

S.K.U:s ledning bestod mellan kongresserna av centralstyrelsen. Denna nyvaldes vid varje kongress och bestod t. ex. 1921 av 13 ledamöter, 8 för landsorten med 8 suppleanter, samt verkställande utskott från Stockholm 5 st. med 5 suppleanter. Antalet ledamöter i C.S. kunde ändras om kongressen så bestämde, 1923 fanns det t. ex. 18 st. varav 7 st. i V.U. Verkställande utskottets medlemmar skulle alltid vara från Stockholm. ”C.S. utser inom sig 2 ordförande. Centralstyrelsen har ordinarie sammanträde i mars månad varje år, samt på kallelse av V.U. så ofta detta finner nödvändigt eller om minst 5 av C.S:s ledamöter det påyrkar.”³² Dessutom fanns det de s. k. funktionärsposterna, en förbundskassör, en förbundssekreterare, en redaktör för Stormklockan och en studie- och barnledare. Deras lön var 1921 7000 kr/år, men sänktes efter häftig debatt 1923 till 4500 kr./år.³³

Som tidigare nämnts, blev det V.U., som kom att utforma ungdomsförbundets politik. Då alla dessa ledamöter kom från Stockholm, innebar detta att man hade en starkt centraliserad ledning.

Kan man urskilja några tendenser till uppkomsten av en oligarki inom S.K.U.? Robert Michels hävdar i sin berömda ”oligarkins järnlag”, att ur arbetarpartier, som skaffar sig avlönade funktionärer och yrkespolitiker, kommer nödvändigtvis en oligarki att utkristalliseras, vilken blir oberoende av medlemsbasens kontroll. Den studerade tidsperioden är naturligtvis alltför kort för att möjliggöra ett bekräftande eller förkastande av en sådan ”lag”, men det kan ändå vara av ett visst intresse att undersöka S.K.U:s ledargarnityr mot denna

³¹ K-P 1928 ss 27-28.

³² K-P 1921 sid. 87.

³³ K-P 1923 sid. 80.

bakgrund. Jag har därför gjort en förteckning över ledamöterna i C.S., V.U., och "funktionärsstaben" (F), som valdes vid kongresserna 1921, 23, 26 och 28. (tabell 4).

Tabell 4. Ledamöter i C.S. och V.U. samt funktionärer 1921-1928.³⁴

Namn	1921-23	1923-26	1926-28	1928-
Nils Flyg	F, V.U.	F		
Hugo Sillén	F, V.U.	F, V.U.		
August Andersson	F	F		
Jalmar Wiksten	F	V.U.		
Gustav Johansson	V.U.	F, V.U.	F, V.U.	
Einar Olsson	V.U.	-		
S. v. Gegerfeldt	V.U.	-		
Edvin Pettersson	C.S.	C.S.		
Karl Engdahl.	C.S.			
Edvin Thun	C.S.			
Albin Källén	C.S.			
Viktor Nilsson	C.S.			
Einar Adamsson	C.S.			
Sanfrid Hässel	C.S.			
Sven Ohlsson	C.S.			
Sven Runsiö		V.U.		
Karl Andersson		V.U.	V.U.	
Östen Sühl		V.U.		
Algot Hjalmarsson		C.S.		
Verner Zetterberg		C.S.		
Ivar Nicklasson		C.S.	V.U.	
Ivan Bengtsson		C.S.		
John Karlsson		C.S.		
Mauritz Björkman		C.S.		
Martin Pettersson		C.S.		
Lars Hansson		C.S.		
Johan Johansson		C.S.		
W. Engdahl			F.	F.
Iwan Engcrantz			F, V.U.	
Folke Malmros			F, V.U.	F, V.U.
Gerda Malmros			V.U.	
Nils Holmberg			V.U.	V.U.
Evert Leijon			V.U.	F
Folke Tiderman			C.S.	
Erik Höglund			C.S.	
Albin Thörnlund			C.S.	
Hugo Fernström			C.S.	C.S.
Ernst Andersson			C.S.	
Artur Hellberg			C.S.	
Gustav Hjelm			C.S.	C.S.
Einar Bengtsson			C.S.	
Sören Rydström			C.S.	
Nils Bengtsson				V.U.
Åke Romlin				V.U.

³⁴ Källa: Kongressprotokoll.

Fritjof Lager	V.U.
Harry Levin	V.U.
Gerda Tiderman	V.U.
Sven Tornwall	V.U.
Edvin Lindblom	C.S.
Artur Blom	C.S.
Harry Vinlöv	C.S.
Gösta Bauer	C.S.
Harry Jonsson	C.S.
Sigfrid Konradsson	C.S.
Yngve Vedén	C.S.
Knut Rosenblad	C.S.
Torsten Holm	C.S.
Erik Svensson	C.S.
Klas Svensson	C.S.

Mycket tyder på att Nils Flyg i början på perioden var en av de absolut ledande inom förbundet. Han innehade en funktionärspost, och han var medlem V.U., samt besatte den ena ordförandeposten. Han var också förbundets representant på de internationella kongresserna.³⁵ och vistades en tid i Moskva, där han innehade uppdrag för K.I:s räkning.³⁶ Flyg var också en av ledarna i oppositionen mot Höglund. Hugo Sillén hade också flera förtroendeuppdrag och tillhörde liksom Flyg det oppositionella skiktet. Dessa två hade också befattningar inom S.K.P. När Flyg drog sig tillbaka från förbundsuppgifterna, kom Einar Olsson att spela en ledande roll, han var bl. a. ordförande 1923-26.³⁷ Gustav Johansson tillhörde också länge förbundsledningen.

1926 är det så gott som idel nya namn på alla platser i förbundsledningen. Orsakerna till detta, står väl närmast att finna i partisplittringen 1924, men man kan inte härav dra den slutsatsen att alla gamla namn, som försvunnit ur styrelsen, skulle ha tillhört Höglundfalangen.

Under den aktuella tidsperioden var, som framgår av förteckningarna ovan, cirkulationen i förbundsledningen mycket god. Då inomorganisatoriska faktorer inte ensamma är avgörande för huruvida det skall uppstå en oligarki eller ej, kan man inte genom att undersöka en organisations struktur med bestämdhet säga hur denna kommer att utvecklas. Möjligheten att det skall uppstå en oligarki i ett ungdomsförbund måste emellertid betecknas som mindre än i ett parti, eftersom det förekommer åldersmässiga restriktioner i ungdomsförbundet. Det system, som tillämpades inom S.K.U., med nyval vid varje kongress, behöver inte innebära att medlemsbasen kan utöva kontroll över ledarskiktet. Valet skedde bl. a. indirekt, via kongressombuden, och det var C.S. som nominerade kandidaterna till det nya C.S.³⁸ vilket underlättar en reproduktion av styrelsen utan medlemsbasens inflytande (möjligheten fanns dock för kongressombuden att föreslå nya kandidater). Även den starka centraliseringen och den hierarkiska uppbyggnaden av S.K.U., måste anses vara faktorer, som rent objektivt underlättar uppkomsten av en oligarki, men förekomsten av dessa organisationsdrag i sig betyder inte, att en utveckling i oligarkisk riktning nödvändigtvis måste äga rum. Några spår av detta står heller inte att finna under den studerade tidsperioden.

³⁵ Vid partisprängningen 1929 gick den helt övervägande delen av SKU:s ledning till Kominternpartiet.

³⁶ S-K 1923 nr. 12, sid. 5.

³⁷ S-K 1924 nr. 21, sid. 4.

³⁸ K-P 1921 sid. 94.

F. Stormklockan – förbundets organ

Enligt Lenin är en av partiets huvuduppgifter att agitera, d. v. s. att dra fram det generella i enskilda händelser och erfarenheter. En mycket viktig roll i detta arbete har pressen. En kommunistisk tidning, som utges centralt och regelbundet, förbinder de olika lokala organisationerna med varandra och skapar en enhet, som har möjlighet att rikta den samlade organisationens styrka mot ett konkret problem. En sådan tidning skulle kunna utgöra ”en liten del av en väldig blåsbälga, som skulle blåsa upp varje gnista av klasskampen och av folkets förbittring till en allmän brand”.³⁹ Den utträttar också ett betydelsefullt skolningsarbete bland de lokala politiska organisationerna.

S.K.U:s organ var Stormklockan. Dess uppgift och karaktär genomgick början på 20-talet en genomgripande förändring. Från början var den vänsterns oppositionsorgan inom det gamla socialdemokratiska partiet, och därför mera partitidning än ungdomstidning. Då Politiken (S.K.P:s huvudorgan) startades kom denna att överta en del av Stormklockans gamla uppgifter, och under en tid reducerades ”Klockan” till att bli en teoretisk tidskrift i tidningsformat. I samband med förbundets utveckling till en kommunistisk organisation och dess inriktning på nya uppgifter, började man sträva efter att utveckla Stormklockan till en verklig arbetarungdomstidning.⁴⁰

Stormklockan utkom en gång i veckan, innehöll 8 sidor i ”dagstidningsformat” och kostade 15 öre. Redaktörer var under perioden 1921-28, Jalmar Viksten, Gustav Johansson och Evert Leijon. Ett exemplar av förbundsorganet kunde spänna över ett ganska stort ämnesområde. Man tog upp dagsaktuella problem, t. ex. rapporter från någon arbetskonflikt, vilka i regel färgades av ett starkt kommunistiskt patos. Man hade utlandskrönikor, som redogjorde för vad som hände internationellt inom arbetarrörelsen. Hade någon internationell kongress hållits, fanns utförliga referat från denna. Material från förbunds- och partikongresser publicerades naturligtvis också. Vidare hade man en stående rubrik -”Från våra klubbar”, där man redogjorde för klubb- och agitationsmöten, vidare förekom också flitigt berättelser från studieverksamheten. Skönlitterära stycken av allmänt radikala författare, liksom bokrecensioner och teoretiska artiklar av socialismens förgrundsfigurer återkom regelbundet. Något som däremot förekom mycket sparsamt, i den mån man kan säga att de alls existerade, var ansatser till mera ingående analyser av de svenska samhällsförhållandena, som skulle kunna ha utgjort en fastare grund att bygga de teoretiska ställningstagandena på. Avsaknaden av konkreta analyser i Stormklockan tyder på, att man överhuvudtaget inte insåg nödvändigheten av sådana. Den samtida kritik, som riktades mot ”Klockan”, gick också efter helt andra linjer, bl. a. ville man ha mera lättförståeliga artiklar och ett annat format på tidningen.

Stormklockans upplaga torde, under de aktuella åren, ha legat på omkring 15000 ex. igenomsnitt,⁴¹ vilket innebar en nedgång jämfört med dess tidigare storhetsperiod, då den ensam utgjorde oppositionens språkrör inom den svenska arbetarrörelsen. Tidningen tenderade t. o. m. att bli en ekonomisk belastning för förbundet, vilket gjorde att man igångsatte en försäljningsoffensiv, som resulterade i en temporär uppgång under 1924.⁴² Det fanns även möjlighet för medlemmarna att bli delägare i Stormklockan – de kunde teckna andelar på varierande belopp. Vidare anordnade man varje år den s. k. Stormklockans dag propagandasyfte. P. g. a. sina radikala artiklar och paroller, utgjorde ”Klockan” många gånger ett irritationsmoment för

³⁹ Lenin, V.I.: *Valda Verk*. Band I. Första delen. (Moskva, 1956), ss 342-43.

⁴⁰ *På fast grund* sid. 31.

⁴¹ *Verksamhetsberättelsen 1921*.

⁴² *S-K 1924 nr. 48*, sid. 1.

samhällets styrande på olika områden, bl. a. var den föremål för åtal 1924 till följd av en starkt antimilitaristisk artikel.⁴³

Utan tvekan utträttade Stormklockan ett betydelsefullt propaganda- och skolningsarbete bland den svenska kommunistiska ungdomen, men tidningens främsta funktion låg nog på det sammanhållande planet, i det den underlättade kommunikationerna mellan landets olika klubbar och distrikt, samt mellan förbundets olika nivåer, samtidigt som den utgjorde en symbol med traditioner, kring vilken man kunde samlas.

⁴³ *S-K 1924* nr. 49, sid. 3.